

Nr 210.

Av herr **Mannerskantz m. fl.**, *angående vissa åtgärder för åstadkommande av bättre lantarbetarbostäder.*

Bland de många landsbygdsproblem, som tarva allmänt beaktande, torde frågan om förbättring av lantarbetarnas bostäder vara ett spörsmål, som nu och för den närmaste framtiden är värt alldeles speciell uppmärksamhet. Det är flera förhållanden, som nu aktualiserat denna fråga. Dels är flykten från landsbygden inte uteslutande beroende på dess sämre förtjänstmöjligheter, utan olikheter mellan landsbygdens och tätorternas bostadsförhållanden spela också in. Vidare har det blivit svårt att vidmakthålla den inom bondejordbruket vanliga anställningsformen med arbetare i husbondens kost till följd av den minskade tillgången på kvinnlig arbetskraft i lanthemmen. Detta gör att det särskilt inom bondejordbruket finnes ett behov av att få arbetare i husbondens kost ersatta med gifta arbetare i egna eller jordägarnas bostäder. Slutligen kan erinras om, att vid avslutande av lantarbetaravtalet hösten 1943 överenskoms, att statsystemet skulle avvecklas vid nästa avtalsårs ingång. Även detta torde medverka till, att både arbetsgivare och lantarbetare få ökat intresse för bostadsfrågans ordnande. Arbetsgivarna, som få hyresersättning efter bostadens standard, komma att få ökat intresse för förbättringar, och även arbetarnas önskan att skaffa eget hem i stället för att bo i hyreslägenheter kan beräknas bli större. Stort behov torde därför komma att föreligga för statliga hjälpåtgärder, och då de möjligheter som nu finnas för hjälp till bostadsförbättringar och bostadsanskaffningar inte äro utformade för de speciella förhållanden, som möta, när det gäller lantarbetarbostäder, är en allsidig och förutsättningslös utredning av hela denna fråga påkallad.

Vid jämförelse med vad många industriföretag gjort för att ordna sina anställdas bostadsfråga, synes lantbruket ligga långt efter. Detta har knappast berott på att lantarbetsgivarna haft mindre intresse för denna fråga än industriens arbetsgivare. Det har kunnat bero på sämre ekonomiska resurser, och i betydande grad på de egendomliga bestämmelser, som gälla i fråga om beskattning inom jordbruket av sådana omkostnader, som användas för nybyggnader och bostadsförbättringar. Om t. ex. en jordbrukare skulle vilja utbygga sina förutvarande arbetarbostäder från enrumslägenheter med kök till 2- eller 3-rumslägenheter och härför gör dels kontanta utlägg och dels använder virke ur egen skog, så får han för det första inte göra några avdrag i sin deklaration för de kostnader, som belöpa sig på den verkliga förbättringen av bostadsstandarden. Vidare måste jordbrukaren till följd av jordbruksbeskattningens förnuftsstridiga utformning som *inkomst* i sin deklara-

tion upptaga värdet av det virke, som han till bostadsförbättringen tagit ur egen skog, och därför att han förflyttat detta värde ur skogen till sina arbetarbostäder måste han betala statlig och kommunal inkomstskatt, skogsaccis och värnskatt. Om vidare gårdens taxeringsvärde är så högt, att han efter den genomförda förbättringen inte kan påkalla höjning av gårdens taxeringsvärde, så får han inte heller göra några avdrag för den årliga värdeminskningen å den genomförda förbättringen förrän efter ny allmän fastighetstaxering, då i flera län den praxis tillämpas, att avdrag för värdeminskning å byggnader blott tillåtes med viss procent på det taxerade jordbruksvärdet. Samtliga dessa mot sunt förnuft stridande bestämmelser torde knappast utanför jordbrukarnas krets vara allmänt kända, men de utgöra givetvis en kraftigt verkande hämsko mot förbättring av lantarbetarbostäderna.

Lånevillkoren för de s. k. lantarbetarbostadslånen, som stå jordägaren till buds, kunna ej betecknas som oförmånliga, då de erbjuda tio års räntefrihet samt kontanta bidrag på upptill 600 kronor per bostadslägenhet, om centralvärme, vatten och avlopp installeras. Men för att få verklig fart på förbättringsarbetet torde med hänsyn till många jordbrukares ekonomiskt svaga ställning en omprövning böra ske i fråga om amorteringstidens längd samt i fråga om storleken av de anslag varigenom inmontering av centralvärme etc. skall uppmuntras. Nu gällande anslags storlek har fastställts i tid med annat prisläge än det nuvarande.

En utredning av lantarbetarbostadsfrågan bör även uppmärksamma, vad som kan göras för att underlätta för lantarbetarna att skaffa sig egna bostäder. Betydande svårigheter ligga uppenbart i vägen för denna frågas ordnande. Jordägarens upplåtande av mark kan inte bli annat än en frivillig sak, och garantier torde vara nödvändiga för att upplåten mark kommer att bli använd till bostad åt jordbruksarbetare och ej när som helst överlåtas till utövare av andra yrken.

För anskaffande av egna bostäder åt lantarbetare stå egnahemslån, bostadsanskaffningslån åt barnrika familjer samt nybyggnads- och förbättringslån med bidrag till förfogande, de sistnämnda dock blott under förutsättning att lantarbetaren har gammalt hus att förbättra eller ersätta med nybygge. Vissa lånevillkor torde dock behöva omprövas för att bättre motsvara lantarbetarnas möjligheter att betala årliga bostadskostnader. Det gäller ju den avgjort sämst ställda arbetargruppen på landsbygden. Bostadsanskaffningslånens för barnrika familjer verkligt goda betingelser stå ju varken den nygifte eller den äldre lantarbetaren till buds. En förnuftig väg att stimulera unga lantarbetare att skaffa sig egna hem torde kunna vara att skapa möjligheter för en bostadslåntagare, som startat med egnahemslån eller någon annan låneform, att när barnantalet stiger få överföra lånet till låneform med så förmånliga villkor, som nu gälla för bostadsanskaffningslån åt barnrika familjer.

Med vad vi här anfört, ha vi endast velat antyda, att här föreligger ett spörsmål med betydande räckvidd, där en utredning behöves både för att

diskutera uppslag, som kunna förverkligas genom enskilt initiativ, och för att skapa de lämpligaste formerna för att statens nu mångförgrenade hjälp för bostadsanskaffning även må bli till hjälp för anskaffande av bättre lantarbetarbostäder. Möjligheten att för framtiden vid jordbruket knyta en duglig och god arbetarbefolkning synes oss i hög grad bli beroende av hur bostadsförhållandena ordnas för jordbrukets arbetare.

Med hänvisning till vad vi ovan anfört få vi hemställa,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande skattetekniska och övriga åtgärder, som äro behövlige för åstadkommande av bättre lantarbetarbostäder.

Stockholm den 23 januari 1945.

Axel Mannerskantz.

Erik Arrhén.

Lennart Bondeson.

Nr 211.

Av herr **Boman**, *angående statens medverkan till ökat skydd åt den mänskliga faktorn i produktionslivet.*

(Lika lydande med motion i Andra kammaren nr 47.)

Stockholm den 16 januari 1945.

Sven Boman.
